

3.1.2

Forslag til ny avgrensingsform for fiskeoppdrett: Fortsatt utvikling krever nye grep

Jens Chr. Holm, Fiskeridirektoratet

Det kan bli endringer i konsesjonsregimet for laks og regnbueørret i årene fremover. Et utvalg nedsatt av Fiskeridirektøren leverte sin innstilling i august 2002, og forslaget kan innebære at konsesjonsvolumet blir faset ut som avgrensende størrelse. Denne artikkelen gjengir i store trekk forslaget fra utvalget, men noen av konklusjonene er justert i ettertid. Dette står for forfatterens regning.

Biomasse eller fôrforbruk som konsesjonsavgrensning

Forslaget til ny avgrensning av matfiskeoppdrett for artene laks, ørret og regnbueørret er basert på at selve konsesjonen avgrenses av maksimal tillatt biomasse (Figur 1). Dette begrepet er forkortet til MTB som står for maksimalt antall tonn biomasse i anlegget (konsesjonen) til enhver tid. Forslaget skal i prinsippet kunne anvendes for enhver fiskeart i saltvann. Utvalget har vurdert ulike alternative avgrensingsformer på konsesjonsnivå, spesielt areal (i praksis dagens ordning) og fôrmengde (totalenergi), men samlet seg om forslaget om et biomassebasert konsesjons-

system. Det var først og fremst oppdretternes representanter i utvalget som ikke ønsket en fôrbegrensning av konsesjonen, mens representantene for offentlig forvaltning hovedsakelig kunne tenke seg en fôrregulert konsesjon.

Etter at utvalget har levert sin innstilling, har diskusjonen i en del av distriktslagene til oppdretterorganisasjonen FHL havbruk vist at det er ulike oppfatninger om hva som vil tjene oppdrettsnæringen best. Heller ikke de ulike forvaltningsetatene eller Fiskeridepartementet har bestemt seg for hva som foretrekkes. Så i skrivende stund (januar 2003) er det uvisst hva som blir valgt. Uansett vil det være logisk å velge en gjennomgående målestokk som enten er biomasserelatert (kalt MTB-alternativet) eller tuftet på fôrmengde (MTF – maksimalt tillatt fôrenergiforbruk). Dette vil være forenkling og tillate enklere beregninger og simuleringer når planlegging og styring skal gjennomføres.

Markedsbegrunnet fôrvote skal virke på konsesjonsnivå

I det nye regimet kan det inkluderes en markedsbegrunnet

Konsesjonsnivå:

Dagens	MTB <small>Maksimal Tillatt Biomasse</small>	MTF <small>Maksimal Tillatt Fôrenergi</small>
12000 m ³ KV	tonn fisk	Laks og Rb/laks: fôrvoten (fôrenergi)
Laks fôrvote (kg)	Laks og Rb/laks: fôrvoten (fôrenergi)	
Biomasse 65 kg/m ³ kons.vol.		

Lokalitetsnivå:

Tetthet 25 kg/m ³ faktisk.vol.	Minste tillatte oksygenmengde	Minste tillatte oksygenmengde
Biomasselokalitet 65 kg/m ³ lokalitetsklarering	Inngangsverdi: tonn fisk endret av MOM B, (C)	Inngangsverdi: tonn fisk endret av MOM B, (C)
	Regionale lusetall	Regionale lusetall

Figur 1 Oversikt over dagens konsesjonsavgrensning og over foreslåtte alternativer basert på maksimal tillatt biomasse (MTB) eller maksimal tillatt fôrenergi (MTF).
Overview of the present restrictions of the fish farm licences and of proposed restrictions based on maximum allowable biomass (MTB) or maximum allowable feed energy (MTF).

fôrkvote. Denne tilsvarer dagens fôrkvote, og representerer en annen og lavere beskranking enn den begrensningen som selve konsesjonsstørrelsen har, det være seg i form av biomasse (MTB) eller tillatt brukt fôrmengde (MTF). For utvalget var det vesentlig at reguleringsregimet ikke måtte endres som resultat av at en markedsbegrunnet fôrkvote legges inn eller tas ut.

Markedsreguleringen skjer på konsesjonsnivå, mens produksjonsregulering på lokalitetsnivå har andre formål (Figur 2). Markedsbegrunnede fôrkvoter bør innføres også for regnbueørret i de tilfeller hvor laks og regnbueørret drives innenfor samme konsesjon eller lokalitet. Oppdrett av regnbueørret uten markedsbegrunnet fôrkvote kan bare foregå i konsesjon og på lokalitet uten laks. Utvalget foreslo således ikke fôrkvoter ved ren regnbueørretproduksjon på egen lokalitet og i egen konsesjon. Argumentene for markedsbegrunnede fôrkvoter på laks var etter utvalgets oppfatning ikke relevant for regnbueørret. Utvalgets forslag er grunnlagt i hensynet til enklere kontroll, da det i dag er klare tegn på at fôr som blir rapportert brukt til regnbueørret uten fôrkvote istedenfor gis til laks når denne ikke er for langt unna.

Utvalget foreslår at måleenheten for den markedsbegrunnede fôrkvoten endres fra kg til totalenergi (joule), både ut fra ressurs-, miljø- og kvalitetsmessige hensyn. Dagens enhet har bidratt til å drive fôrsammensetningen mot mer energitette fôr. Fettinnholdet i laksefôr har økt fra 32 til 41 % siden perioden fra ordningen med fôrkvoter ble innført. Ved å innføre totalenergi som måleenhet for fôr, vil næringen i større grad kunne benytte alternative fôr

og fôringsstrategier. Dette vil gi både oppdretterne og fôrproduzentene større økonomiske og konkurransemessige spillerom.

Produksjonsregulering på lokalitetsnivå skal ikke tjene markedshensyn

Arealet for den enkelte lokalitet avgrenses som i dag på grunnlag av søknad, vedlagte tegninger og kartbilag, og ellers etter en konkret vurdering. Det stilles krav om at søker kartfester anleggets ytterkanter, det vil si fortøyningene. Utvalget foreslo mulighet for flyttesone innenfor hver enkelt lokalitet. Søker må tegne inn flyttesonen i søknaden. Utvalget foreslår at det fastsettes en øvre grense for flyttesonens størrelse i forskriften.

Det må utarbeides klare retningslinjer for avstand mellom lokalitetene. Utvalget så for seg en sammenheng mellom biomasse og avstand mellom lokaliteter. Lokaliteter med lavere biomasse må kunne ha kortere avstander seg imellom. Dersom en velger fôrenergi som størrelse i systemet, vil avstand ses i forhold til hvor mye fôr som kan brukes på lokaliteten.

For å bruke hele produksjonskapasiteten i en konsesjon, kreves det at en har godkjente lokaliteter som har tilstrekkelig kapasitet (målt som MTB, eventuelt MTF). Den enkelte lokalitet godkjennes for en gitt maksimal biomasse til enhver tid eller ut fra forbruk av fôrenergi over en periode. Begge disse må baseres på forundersøkelser. Dersom MTB/MTF-verdiene kommer over en fastsatt grense, skal belastningen på lokaliteten konsekvensutredes.

Konsesjon:



Lokalitetsklarering:

Lokalisering ifølge søknad, anledning til flyttesone
Lokalitetsavgrensning: inngangsverdi (biomasse/fôrenergi)
Lokalitetsavstand: biomasse/fôrenergi, veiledende forhold
Grense for vurdering av konsekvensutr.: biomasse/fôrenergi

Lokalitetsdrift:

Minstekrav oksygen (overgangsordning reell tetthet)
Bæreevne lokalitet: MOM-B undersøkelser (NS9410)
Regional bæreevne: Individuell, C-undersøkelser (NS9410)
Regional overvåkning lakselus (villfisk, rømt oppdrettsfisk)

Figur 2 Oversikt over elementer som inngår i konsesjonsavgrensning basert på maksimal tillatt biomasse (MTB) eller maksimal tillatt fôrenergi (MTF). Se teksten for nærmere forklaring.
Overview of the elements included in the restrictions of the fish farm licences based on maximum allowable biomass (MTB) or maximum allowable feed energy (MTF).

Det bør innføres en passivitetsregel på to år for matfisk-lokaliteter, og bortfall skjer automatisk dersom de ikke er tatt i bruk innen denne tid. Det settes krav om teknisk godkjenning av anleggene (jf. oppdrettslovens §16). Det er spesielt viktig med en slik typegodkjenning eller bransjestandard etter hvert som en større andel av lokalitetene har meget god bæreevne og tilsvarende høy biomasse. Det stilles krav om tilstrekkelig gode drifts- og beredskapsplaner. En ny driftsplan med utvidet innhold, og i forlengelsen av dette, tilsvarende krav om beredskapsplaner, skal øke bevisstheten og evnen til å forebygge rømming, samt begrense fremtidige rømminger. Disse virkemidlene forutsettes ivaretatt av revidert drifts- og sykdomsforskrift.

For å ivareta hensynet til fiskevelferd og -helse foreslår utvalget at det innføres krav til et minste oksygeninnhold i alle oppdrettsenheter. Dette må imidlertid først utredes og gjøres praktiserbart. Europarådets forslag om 6 mg oksygen per liter vann kan være retningsgivende her. I påvente av dette arbeidet ivaretas hensynet med krav til maksimal fisketetthet. Dagens tetthetsregel (25 kg fisk per m³ reelt volum i den enkelte oppdrettsenhet) foreslås derfor opprettholdt inntil videre.

Påvirkningen på den enkelte lokalitet foreslås overvåket med B-undersøkelse, som beskrevet i norsk standard (NS 9410). Den tillatte biomassen på den enkelte lokalitet gitt ved lokalitetsklareringen kan seinere økes eller reduseres avhengig av resultater fra B-undersøkelser og/eller C-undersøkelser (NS 9410). Faren for regional forurensning avhjelpes ved bruk av C-undersøkelser, eventuelt tilsvarende undersøkelser. Behovet for overvåkning vil bli vurdert i søknads- og driftsfasen, og omfanget er avhengig av de naturgitte resipientforholdene, hvilke andre oppdretts-

lokaliteter som er i bruk og størrelsen på andre menneskeskapt utslipp. Størrelsen på den enkelte lokalitet avgrenses i utslippstillatelsen, hvor også resultatene fra B-undersøkelsen og andre forhold legges til grunn. Dagens MOM-verktøy forutsettes utviklet videre for regional forurensning.

Utvalget foreslo overvåkningsprogrammer både for effekter av lakselus på vill laksefisk og omfang av rømt fisk i fjorder og i utvalgte elver. Utvalget så for seg at resultatet fra slike programmer måtte danne grunnlag for eventuelle regionale tiltak.

Viktige hensyn er ivaretatt

Virkemidlene som er nevnt ovenfor er ment å ivareta hensynene til fornuftig arealbruk, smitte- og sykdomsbekjempelse, fiskevelferd, miljøhensyn på lokalitetsnivå (organiske utslipp) og regional miljøbelastning (villaks, lakselus, rømming og forurensning). Utvalgets forslag krever ingen større prinsipielle endringer i dagens saksbehandlingsregime, men en del må legges om. Utvalget pekte på at det ligger store forenklingsmuligheter i å innføre selvbærende forskrifter. Dette vil kunne redusere ressursbruken på enkle saker og dermed frigjøre ressurser til mer kontroversielle saker og tilsynsarbeid.

Prinsippene i utvalgets nye avgrensningssystem må følges opp med utredninger som tallfester størrelsene, foreslår konverteringsregler samt nytt søknadsskjema og avklarer rollen til involverte etater. I tillegg er det identifisert behov for videre utredninger knyttet til noen av virkemidlene. Utvikling og konkretisering av prinsippene til praktisk forvaltning bør skje i et samarbeid mellom de ulike sektormyndighetene, forskning og representanter for næringen.